

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4
фор., на по године 2 фор.
За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 фор., на по год. 3 фор.
За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран. у злату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата плаћа се поштом
упутницом непосредно админи-
страцији „Гласа Црногорца“ на
Цетиње, а коме је наручио, г.
Петру Радаковићу, к. п. аген-
ту у Котор. Доплате се плаћају
уредништву. Рукописи се не вра-
ћају.

За огласе плаћа се за сваку
ријеч или за број од пет ријеч-
а по 2 новчића на први пут, а
за сваки даљи пут по 1 новчаћ.

ОДГОВОР ПОДСТРЕКАЧИМА ИЗ БИОГРАДА

на уморство нашега Господара.

*Зар нема ни једног Црногорца,
зар нема ни једног Србина, који
ће ослободити црногорски народ
оног злог дуга, који, као ваљачи
дјцу, дави једног по једног право-
сина црногорског народа.*

Ово доноси један биоградски лист,
док међу тим чл. 11 вјесника о штампи
у краљевини Србији гласи:

„Новине и друго штампане ствари мо-
гу се набавити (уважити) само ако са-
држе:

1. Уреду Краља или Краљевској Доми;
2. Уреду кога страног Владара“ и т. д.

Наш Господар, Књаз Никола а
у лицу његову и сви Црногорци,
још из доба пок Краља Милана био
је увијек од стране некога дијела
биоградске штампе предмет подлог
нападања и ниско каломније, а други
дио те штампе, или је био равноду-
шан, или је одавао праву пошту и
привлаче овоме староме раднику,
ратнику, дипломати, законодавцу и
омиљеном pjesнику српском, као и
јуначким подвизима и заслугама Цр-
ногораца за Српство.

Листови и памфлетиши, потку-
пљивани Миланом и Александром,
ревност су радили, да свом снагом
каломније поткопају углед овога ве-
ликога Србина и Господара. А док
су се Обреновићи гложили са сво-
јим народом и имали на рукама
толико неприлика, барјак је српски
пред свијетом држао Књаз Никола
црногорски, те Српство није оста-
јало без свога представника и углед
му је остао на висини части и по-
штења. Борба Обреновића за оста-
нак природна је била, и они се могу
извинити, што су у својој агонiji
двјелили ударце на право, на криво,
на десно и на lijeво. Они нијесу
само у Дому Карађорђевића гледали
свога баука. Њих је уз то застра-
шавао углед, витештво, дрвени ко-
ријен и везе Дома Петровића, те с
тога су заузели оптри положај спрам
Црне Горе и њена Владара.

Просто по сто пута Обренови-
ћима било за оваква очигледна њи-
хова поступања! Они су можда салом
прилика овај положај држали, а он се
и појмити може, кад га је страх, сурев-
њивост и краткоћа вазума порађала.
Него сад, — сад у ово доба судбоносно
за српски народ, листови неки био-
градски, изненада устадоше на нас,
— њима непросто било! — Зашто?!
С чега? Што им чинимо?! Зашто та
хајка на нас овако у овим горама?
На нас, кажемо, јер сви смо поћерани
њом у једној особи, с којом нас Цр-
ногорце ништа не може раставити;
питамо зашто и ипчудити се не
можемо, а кад смо вјерна и уздана
браћа Србије? Кад њено добро др-
жимо за своје добро? Кад њен бол
и нас једнако боли? Кад смо готови
с њом живјети и умријети? Кад нас
иста судбана чека? Кад је наш
Књаз таст њеног Краља? Кад су
Престолонаследници Данзло и Ђор-
ђе ујак и сестрић? Кад су тако
блиским сродством наши пријестоли
наведени, и кад је престало вријеме
свакој суревњивости?! Зашто, дакле,
да неки биоградски листови устају
тако небратски на нашега Владара

— најљепшу и најваслужнију срп-
ску политичку и војничку појаву
и вријелне његове сураднике и ова-
мошње прилике подмећући Му без
стида, без срама, гровна убиства
на гровне а la Bogria начине?! Па
и то им није доста, по чак вукују и
на уморство Господара нашег.

Словени! гдје год вас има па
ходите ли да је ово грозно? А ви,
уздана браћа, из Војводине, Загреба,
Залара, Дубровника, Сарајева, Моста-
ра, тужне Старе Србије, и ви, већим
дијелом, на исто Краљевине Србије,
не гнушавате ли се на овај гнусни
атентат неког дијела биоградско
пшампе, оне штампаче, за коју „Вечер-
ње Новости“ (у 273 броју од 3 окт.)
кажу, да су органи даваншње владе,
што ми у осталом никако не би хтјели
вјеровати? Је ли ово братски — ци-
тамо наше велико братство словен-
ско, а нарочито српско, — братство,
које је научно, да за нас чује само
оно што је поштено и јуначки, јер
смо се ми од вјада трудили у нашим
мукама и несташницама, да свијет-
лим образом пред браћом стапемо.
И трудећемо се док је од нас трага
да нашим животом, како спољнијем,
тако и унутрашњијем озрадамо
љубав и повјерење наше врви, наше
браће. Без трзавица, без скандала
домаћијех, тихо, мирно развијамо се
ми и развијајемо се и напредовати
постепено и стално, без да икоме за-
видимо

Је ли ово братски?!

Да се Деспот црногорски умо-
ри!! — довикује се из Биограда!

Из Биограда! Божје жалости!
Еј да су прва времена, да то чује-
мо из Млотака или Стамбола, — про-
сти јади! — И Млотекама и Стамбо-
лу бисмо нешто одговорили, али Би-
ограду нећемо, јер Биоград љубимо
као наше Цетиње. — Казаћемо само
толико, да Деспот није онај, који је
гресовито у pjesми својој довикују:

„Онамо покој добућу души,
Кад Србин више не буде роб!“

Није Деспот Онај, који каже
своме поданику:

„Ако ти мој суд учини криво
за греш, сам греша не вриједиш, кад
преда мном за њ изаћи не би смои“.

Нема деспотства у Црној Гори,
а нема ни робова!

Деспоти не говоре:

„Пред шатор ћу стражит' Краљу“,
„Као владар наш што рече,
„Споји ли се икад Српство
„И јединство своје стече.“

Је ли се икад који Деспот своје-
вољно одрицао свога пријестола и
круне? А Господар наш, 1866 год.
25 септембра, без невоље, без
већ од свете и чисте љубави за
премило му Српство, Михаилу Обре-
новићу уступа власт и круну ова-
јех крајева, од својијех 25 година;
а млад, нун пада у будућност, ста-
вља се својевољно у закон за добро,
поредак и слогу српску, па угово-
ри, за Господара над уједињеним
Српством признаје особу скоро два
пут од себе по годинама старију.

Па зар такав владар, — владар,
коме је сваки поданик драг и чува га
као вјеницу ока свога и у миру и
у рату, зар такав владар да убија
људе, које је он сам подигао и по-
звао да послуже њему и отаџбини;

да их трује и смиче, како му из-
вјеспе биоградске новине подлом из
мишљотином срамно подмећу, прела-
зећи мучке преко правог узрока
њихове смрти, о чем ми по хриш-
ћанској дужности ћутимо?!

Нема у нас тровача, нема ни
деспота, а нема ни устава, бити их
бар за сада желимо.

Шта је устав? Устав је у срећ-
ним и напредним државама јемство
слобода, имања и живота народног.

Благо дораслим народима који га
имају, благо владарима који га у вгод-
но вријеме примјене, јер су и они
као и сваки други у држави њим
заштитени! Али често пута устав
може бити само парче хартије, под-
ложно да се по усовности људи и
околностима кроји и прекраја, и да
служи као заклон, али провратни
заклон најерамнијег апсолутизма и
полтронства, а ту је онда горе
државно газдовање, него у најзаба-
ченијим дивљим политичким удру-
жењима.

Најбољи је устав правда и здра-
ви разум!

У најпој патријархалној монар-
хији, ми се осјећамо мирни и срећни.

Трећи вијек почиње од кад се
налазимо под управом Дома Петро-
вића, с којима смо озували само-
сталност и добили славу и глас нај-
бољијех јунака на свијету. Тај сла-
вни Дом упознао нас је и свезао с
многим великим јевропским Дома-
вима.

Он је нас упутно на прави пут
слободе, да се она шири и онамо
гдје је нема, а не да своју угупу-
јемо.

А кад би се у том Дому и ро-
дио Деспот и насилник, ми би му
Црногорци сигурно човјечки и бје-
лодано судили и знали бисмо му
рећи, као при концу XV. вијека наши
преци што рекше једном приликом
своме Господару из лозе Црновића:

„Чувај нама образ и поштење,
„Да те наши не здробе палачи.“

Али оваквоме Господару вије
се тога бојати. Он је слободан како
у своје сјајноме Двору, тако и у
потоној појати црногорској.

Наш Господар, или како Га
познати дпо биоградске штампе из
милости назива „Господар“, умри-
јеће природном смрћу као правед-
ник, хришћански на свом кревету,
или као витез и мученик на бојном
пољу, борећи се за оно, што Му је
најдраже на свијету — за Свој мили
Српски народ!

Ко чита српски, нека прочита и ово:

Наш коминик, који смо допи-
јели у „Гласу Црногорца“, да се
Насљедник црногорски није ни иду-
ћи у Биоград, ни при повратку из
Биограда састајао са грофом Зичијем,
— што у осталом не би крили, јер
не би за кривење било, пошто гроф
Зичи и није опет баш ко му драго,
по један познати магнат маџарски,
милон пута изнад гамади која ово
опориче, — тај коминик извјесни
лист из пријестонице Србаје нази-
ва лажју.

Наш Књаз Насљедник није сам
кренуо из Биограда, њега су —
како смо извјештени — у краље-
вом влаку пратили и неки Биогра-

ђани. Па који су то Биограђани? —
То су: потпуковник Драглиновић,
капетан Ристић, капетан Ђурђевић,
и виши инжињер Николић, то су они
људи, које му је Његово Величанство
Краљ Петар I прикомандовао и који
су га пратили чак до Беча. Нека
они кажу, дакле, је ли се Књаз Да-
нило том приликом с грофом Зичијем
састајао или не? Кажу ли да јест,
онда ми лажемо; кажу ли да није,
онда ко лаже?

Истина, гроф Зичи био је у
сватовима Књаза Мирка, и ми би се
радовали, да је и још који онакви
племић маџарски био на тој свадби,
јер би свечаност тијем била још више
увеличана.

ЈАВНИ ЗБОР ЦЕТИЊСКОГ ГРАЂАНСТВА.

Цетињско грађанство, желећи дати
одушке своје праведноме гњеву поводом
зловонјерног и клеветничког писања једног
дијела биоградске штампе против свепштене
особе нашег Узвишеног Господара, одржало
је, у недјељу 17. овог мјесеца, јаван збор
у Зетском Дому. Одмах послје подне
окупило се све Цетиње и мноштво народа
из околине пред Зетским Домом, гдје је
на 1 сат послје подне отворен збор гово-
ром одабратор у тај час предједника г.
дра Ј. Томановића. У предједника ода-
брали су за секретаре збора г. проф. Мир-
ко Мијушковић и г. Мило Ковачевић. По-
слје говора предједника пријавили су
се за ријеч г. проф. Лво Јеџана, пред-
сједник општине г. Саво Вулећин, привр-
чан Великог Сула г. Ристо Поповић, г.
Стеван Радоњић и још више грађани. Сви
ови говори, у којима су окупљеном грађан-
ству изнесени мотови овог састанка, пра-
ћени су бурним исказима оштрочеља и неза-
довољства, као и исказима горког жаловања,
што се баш данас мора водити разговор о
томе — данас, кад су за јадни српски народ
настали критичнији тренуци, него икад,
од кад постоји. Збор је на свршетку ода-
брао одбор од 5 лица, да састави резолу-
цију, која је, послје прочитања, једно-
гласно усвојена била. Најпослије ријешено
је, да се резолуција телеграфски саопшти
бечкоме „К. р. Биро-у“, руској телеграф-
ској агенцији „Вјестнику“ и многим срп-
ским и страним листовима, што је одмах
и извршено.

Збор се ова свога на једнодушном
усвојени предлог г. Стевана Радоњића у-
путно пред свијетли Двор и најбурнијим
онацијама поздравно је свога Узвишенога
Господара.

Резолуција коју је збор донио, гласи:

Грађани пријестонице Црне Го-
ре свијех друштвенијех слојева,
увијучени систематским непријатељ-
ским, небратским и скроз лажним пи-
сањем једног дијела штампе при-
јестонице Краљевине Србије, према
нашој витешкој домовини, вјековној
и часној чуварци светијех српски-
јех аманета, а нарочито пренераже-
ни ниском клеветом потоњих дана,
напереном против узвишене особе
нашег витешког Господара, покре-
тача сваког напретка ове земље и
првог радника на свему што је до-
бро у Црној Гори, — пренеражени
велимо тајем, сакуписмо се данас и
општим негодовањем и гнушањем
осуђујемо то безумно, ниско, нечо-
вјечно и небратско писање, довику-
јући тој небраћи у Биограду са ви-
сова наших поносних и вичим нео-
каљаних планина: не тако, небраћо,
милеко вас српско разгубало! Зар
не знате у какво доба живите; зар
не знате коме тијем служите?!

Кад је у Биограду отпочела небратска хајка против Црне Горе, увјерени смо били, да већина српских листова не дијели мишљење овог мањег дијела биоградске штампе, који је увео на нишан Црну Гору и њеног Господара. И заиста, најављивији српски листови остали су у овом тренутку на висини свог достојанства и донијели су поводом тих нечувених клевета чланке пуне истинског, братског, српског роболубља, од којих износимо овдје слиједече:

„Београдске Новине“ од 8 октобра пишу:

За велико је жаљење, па и најоштрију осуду, што у биоградској штампи од пре годину дана виђају појаве, које морају болно дирнути најделикатнија осећања сваког српског родољуба, и бацити га у обављену бригу за нашу националну будућност.

Унаточ рођачким везама, које везују београдски и цетињски двор, и које би, да је у нас Срба среће и памети, требале да буду кадре, да српску јавност упуте на највећу опрезност у доношењу вести о приликама на тим дворанима, — у нашој престоницијој штампи, или бар у једном делу њеном, као да се не води довољан рачун о тим обављенима, и као да се сматра за особиту новинарску мудрост и кураж, ако се доноси вести, које су кадре бацити тамну сенку на односе двију сродничких дворова, и оштетити наше најсветије националне интересе. Да би та пагубна кривица била још тежа, сматрамо за дужност рећи, да са Цетиња није дато ни најмањег повода за тако напакти рад.

Одмах по одласку Књаза Данила из Београда, после крунидбених свечаности, у нашој штампи набио је глас, који је свакојак одагале прешао и у осталу српску, па и туђинску јавност, да је Књаз Данило, приликом свога путовања за Београд, као и приликом повратка му у отаџбину, провео неколико дана у лову у Угарској, на добрима грофа Зичија, и да му је том приликом представљен ванбрачни син пок. краља Милана. Није потребно да кажемо, како такав глас није могао ићи у прилог одржању и јачању добрих и братских односа између београдског и цетињског двора, и да је као такав могао бити само на штету Српства.

Међу тим „Глас Црногорца“, не само да најодсушније изриче протресну вест, него и изреком тврди: да се Књаз Данило ни у путу своје за Београд, ни приликом повратка отуда, није ни видео са грофом Зичијем!

Па како је и зашто требало та лаж, и да ли је то усудна захвалност витешкоме Господару јуначке и братске нам Црне Горе, што је свога првенца и своју милу снаху послао у Београд, да увеличају владалачко славе нашег узвишеног Господара, а његова зета и сина?!...

У једном делу наше штампе, поводом смрти пок. Милоша Шаулића, човека према коме ми немемо апсолутно никаквих разлога, да гајимо какву анимозност, пронесен су гласови, као да је пок. Милош отрован по наредби или бар по жељи Књаза Николе за то, што је, веле, био представник опозиције према апсолутистичком систему владавине у Црној Гори. Тај, на срамоту нашу, кроз српску јавност пропуштен глас, алурядо су дочепали немачки листови и проносили га широм целога света.

Ко год познате положај, који заузима Књаз Никола у Црној Гори? На чисто је с тиме, да се он према Шаулићу, све да је Шаулић и био какав опасан противник, није морао лаћати средстава римских Борџија, када је за евентуално уклањање тога свога чиновника имао далеко лакша и обичнија средства. Вероване, да ће се заслужан српски владалац и пријати родољуб српски лаћати тако виских средстава према својем једном нижем чиновнику, ако ништа друго, заслуживало је бар да буде обављено проверено, пре него се пусти у јавност, и да се, чак и ако би имало каквих изгледа на вероватност — што ми најодсудније порижемо — адржи од јавности из обзира према српским националним интересима.

Тај тешики грех према круниданом песнику српском добија своје нарочито, ужасно обележење, кад се узме на ум факт, да је Књаз Никола — до два душе увређен инфамном потвором, која је на његову седу главу баћена пред лицем свега образованог света из престонице краљевине Србије, у коју је, пре неколико дана, слао уданицу своју, свога првенца сина и снаху, да увеличају славе српског Краља, — одлучно, да позове бечког лекара, да ископа мртвога Шаулића, да га подвргне њихову прегледу, и да тако јавно и поштовано спере срамну љагу, коју му је набацила штампа земље, у којој ће владалачки

престо заузети првенца кћери његове, крв крви његове, душа душе његове!...

Ужасно, по сто пута ужасно!

Одиста немамо речи, којима бисмо по заслуги могли осудити тако напакти рад. Зар је мало што међусобном грдњом и најбеаумнијим клеветањем дајемо свету призор земље, у којој се не зна ни за какве моралне обавре, него и на врхове националних нам стојера бљујемо отровни јед гуја присојкиња, које за срце уједају Српство!... Зар ни толике заслуге Књаза Николе за нашу народност нису биле кадре, да га одбране од махнитања безумника, који у лудачком слеплу свом и нису кадри видети шта чине?!... Зар народна нам будућност, место трезвог и поштеног рада, патриотскога пожртвовања, храбрости, која је преко потребна данашњем тешком положају Српства, није кадра да сагледа на јавноме пољу ништа друго, до страховите ране нашега неморала и несправности?!... О, тешко нама, јер изгледа, да нас је оставила и последња искра памети и родољубља!

„Трговински Гласник“ од 7 октобра пише:

У једном делу наше штампе усвојена је скоро као стална рубрика: нападање на прилике у Црној Гори, а првенствено на Кнеза Николу, као њихова творца и одговорног представника. Тим су ти наши листови, као што изгледа, узели на себе улогу јавних органа црногорских незадовољника у српској престоници. Тим нападима даје се тако душмански вид, да се о кнезу Николи и о приликама у Црној Гори само зло износи, најчрње се зло претпоставља, и свако се зло верује; с овојем жељом садовољством најружнији гласови по свету растурују, који код свих српских и словенских душмана налазе алурада прихватања и веровања као ауторитативни гласови, јер проишавало у једној српској земљи о другој српској земљи и њеном владоцу.

Као непристрасан, ванпартиски орган општих српских интереса и српског родољубља, ми морамо о тој појави проговорити. Морамо проговорити свада, кад су ти напади доспели већ и до тога, да се у београдским листовима проповеда и доказује свету, да је једног свог младог чиновника, Милоша Шаулића, Кнез Никола отровао!

Пред тим појавама у сред Београда ми запрепашћено застјемо и размишљамо: откуда и зашто све то бива?

Извесно је да свако писање у новинама има неку сврху, која хоће да се постигне. Извесно је, дакле, да и ти кривички напади у неким нашим листовима на Кнеза Николу морају имати своју сврху. Та сврха може бити: или утицати на Кнеза Николу, да се према гледиштима тих нападача поправи; или утицати на јавно мишљење у Црној Гори, да му се отворе очи и да своје унутрашње прилике измени; или утицати на јавно мишљење у Србији, да се између њега и Кнеза Николе, дакле између Србије и Црне Горе, створи што већа провала и завада; или утицати на јавно мишљење у свету, да би се у њему створило што више презирања према Кнезу Николи и свих пријатеља у Црној Гори. Друга сврха не може бити; једна од ових мора бити, осим ако се неће претпоставити, да су они напади само излив дечурлиске мржње и лачног незадовољства, којима је сам излив сврха, без обзира шта се сваким изливом обара, квар и гази. А све оне четири сврхе, које се једино могу паметно претпоставити, или су безумне, или су неспрске. Хтети утицати на Кнеза Николу новинарским нападима из Београда — то је безумље. Хтети утицати на јавно мишљење у Црној Гори, где ти листови не допире — и то је безумље. Хтети утицати на јавно мишљење у Србији, да се што јаче озакоједи на Кнеза Николу, те тим што већу провалу створити између Србије и Црне Горе — то је неспрско. Хтети у светском јавном мишљењу створити што црњу слику о Кнезу Николи и Црној Гори — и то је неспрско.

С које год се стране они бесомучни напади процене, не може им се наћи ни паметна, ни поштена разлога.

Узмимо да је све ово сушта истина, што ти напади наносе о Црној Гори и о њеном Кнезу, па зар код толиких турских, арнаутских, аустријских и немачких органа, којима је то врло користан и пријатан посао, баш да се нађе српских листова, који ће из српске престонице, без икакве изгледа и могућности на какву год измену у правцу својих тежња, разглашавати што год се црње замислити може о једној српској земљи и о једном српском владоцу, који је у исти мах и отац италијанској краљиви, па чак и дед будућем српском краљу у оном истом Београду, одакле се тако што разслашава! Баш да се, поред толиких српских душмана, нађе српских листова, који ће у овако судбоносним моментима и догађајима на Балкану сејати мр-

жњу и раздор између две братске земље и храбрити душмане српске и балканске слободу уверавањем, да они у свом послу не мају ни мало да завиру од српске слоге и балканске заједнице!

Кад би се узело да је све оно истина, што ти напади изнесе, баш би онда за свакога паметна и поштена Србина највећа дужност била, нарочито у садашњим приликама, да о томе тим мање свету не прича, у колико би више истине у томе било.

А у каквој ли страшној боји ти напади посматрају, ако њихови износи нису истинити; ако су неки измишљени, неки увеличани; ако се оснивају само на претпоставкама, као што и сами напади призивају?

Онда је заиста тешко наћи израза за достојно обележавање таквога рада, а још теже наћи каква год поштена разлога за објашњавање таквих поступака.

У овим непаметним и ружним појавама, које су неизмерно штетне и за српску слогу, и за српске интересе, и за српско име, а само су скупочепа услуга душманским рачунима и сплеткама, има још и та рђава страна, што се у свету мисли, да су ти бесомучни напади израз бар некога дела јавнога мишљења у Србији, а не зна се да су то нерасудни испадни изузетних појединаца, херостратских темперамента, који у српском јавном мишљењу ништа и никога у томе не представљају.

Дужност нам је била да ово неколико појена изнесемо о правом смислу и аналитици ових страних напада у неким нашим листовима на Кнеза Николу и на унутрашње прилике у Црној Гори, како бисмо истакли ту необориву истину, да отуда не само ништа српско ни у Црној Гори, ни у Србији, ни у Српству, ни у свету не може имати какве год користе, него да отуда велике користе има све неспрско и сви непријатељи српске и балканске будућности, а нама остаје неминуовна штета и срамота.

Зар је српском народу суђено, да му безумни појединци пред Косово увек приређују канге и алокобне вечере?

Српска народна свест, оличена у свим овим образованим синонима њеним, који умеју паметно мислити, треба да одсудно на пут стане тим алосрећним појавама. У том правцу ми смо, ево, своје учинили.

„Јутро“ од 8 октобра пише:

Смрт заступника црногорског министра правде дала је једном делу наше штампе нова материјала да се блатом баца на Кнеза Николу.

Право да кажемо, ми смо стојали заштити пред фактом, да је један део наше штампе, на основу једне прете сумње, без никакве стварна доказа, могао онако тешко оптуживати владоца једне Србије сестринске земље за смрт пок. Шаулића. Наричала му мајка на гробу, да су га отровали и нико му из двора није био на пратњи, и то је било довољно неким српским листовима да напишу: како је Шаулића Кнез отровао! Као да Кнез није могао имати других средстава да се опрости једног Шаулића, ако му се није допадио, него га је морао тровати. Међутим, од смрти Шаулићеве требало је да прође само ово мало дана што је прошло, па да се јасно види, колико су све те оптужбе кроз неосноване. Јер сви они гласови, који су до сад о смрти Шаулићеве стигли у Београд од стране беспристрасних људи, који не климају ни за Кнезом ни противу њега, утврђују, да је Шаулић природном смрћу умро. О томе више не може бити сумње и можда ће само они незадовољници црногорски, растурују ван Црне Горе, нападати каква рачуна да у то још не верују. За нас је, доиста, оно што смо до сад дознали доста, да ваљало је за пок. Шаулићем не као за мучником, него као за добрим и честитим човеком, који је пре времена отишао на онај свет и који је својој земљи много обећавао.

Мир нека је пепелу Шаулићевом; али да је он са својим школским квалификацијама у Србији остао, једва да би до сад дотерао до секретара суда. А у Црној Гори је постао министар. И кад умире, нашло се Срба који кажу, да га је Кнез отровао, овај исти Кнез који га је до министарског положаја уздигао, по својој вољи и по својој иницијативи! Кажите, да ли би такву каријеру могао правити човек, кога Кнез није трпео, нити га је ценео? И преко свега се тога ипак прелазе и Кнез се оптужује! Да се најближи изразимо, и сувише су ружни такви поступци, ружнији су у толико ваше, што су управљени противу владара једне српске земље, противу таста нашега владарца, противу нашега брата и пријатеља, кога неко може и мрзети, ако у томе налази каква ћара; али, ако је Србин, и ако искрено жели нека братска споразума и заједничка рада између Србије и Црне Горе, низаг да тако не сме оптуживати и сумњичити. Нама се

чини, да је тај део српске штампе, о коме је овде реч, у овој ствари био само несвесно оруђе онима, који су вечито налазили рачуна да нас завађају са Црном Гором и да нас од ње далеко држе. Али, ако им је тај рачун до сада доносио плода, бели га од сада доносити неће. О томе века буду уверени.

„Вечерње Новине“ од 3. октобра пишу:

Никад као данас није био толико потребан сложен рад Србије и Црне Горе. Ове две српске државе су узаница неослобођеног Српства. Очи целог српског народа упрте су у њих. До сада између Србије и Црне Горе није било сложеног рада. Ко је био зато крив, тешко је сада писати. Боље је веповалеживати старе рачуне. Довољно је да се прочитају она документа у Ристићевом књизи: „Спољашњи односи“ Београда. Било је доста кривице на једној и другој страни. Створила их је мржња и претерана бојазан за личне претензије. Али нестатком ових, који су према оцени српских радикала, „били једини кривци за неслогу између Цетиња и Београда“, дошло је право, да се верује, да ће између Црне Горе и Србије наступити трајно исправни односи. Ови су односи данас свакако бољи него што су некад били, али они нису такви, да би се с правом могло веровати, да ће трајно бити добри на општу српску корист. Поглавари обе братске земље раде искрено на учвршћавању тих односа, у чему су им од велике помоћи и крвине везе сродства, које постоје између њихових дворова. Али, док они тако раде, не раде они доле. До сада је било обратном неслогу су стварали поглавари, а сад је стварају смутљивци одовдо. Сад су поглавари исправни, али су неисправни они доле.

Крунисање није било тако давно. Свама су нама у живијој успомени дешеше, које су тада измењене између Београда и Цетиња. Истичана је потреба јединства у раду обе једнокрне братске земље.

Није требало да прође много времена па да се све то демантује, али овога пута не са Цетиња, већ из Београда. Нешто се ових дана у нас догодило што онемогућава слогу Србије и Црне Горе. Поред свега тога што се за време свезаности бриљирало изјавама о јужно-словенском братству и напомињања у нашој штампи потреба слоге бар Србије и Црне Горе, ако је већ с другима немогуће до ње доћи, ипак се ових дана код нас у Београду супротно пише и ради.

Умро је заступник црногорског министра правде Милош Шаулић. Покојник је био ђак наше Велике Школе и за време бравка у Србији стекао је пријатељство наших младих политичара, а сем пријатељства од њих је на уздарице добио и њихове болесне теорије о системима владавине у српском народу. Вратио се са таквим теоријама у Црну Гору, где их је мислио привести у дело. Њега, који је у својој отаџбини много хтео, узтекла је ненадана смрт. Од те смрти његови пријатељи у Србији надували су целу страпну легенду, и исричали ни више ни мање, него да је Шаулића отровао кнез Никола. То се већ неколико дана проносило кроз оне наше листове, који се сматрају за органе данашње владе. Раузме се, да у тим написима није поштеђи ни кнез Никола, владар братске земље. А то није лепо, нарочито данас, кад нам је братство нужно. Зашто ми одваде да се ненадежно мешамо у црногорске унутрашње прилике и да наши листови саопштавају о црногорском двору чак и оно, што нису имали смелости да саопште чак ни јеврејски листови? Хоћемо ли на тај начин моћи да остваримо ону слогу Србије и Црне Горе, о којој смо за време крунисања сви говорили? Шта може да се мисли на Цетињу после таквог писања у једном делу наше полуслужбене штампе, која је у измишљеној бајки о цетињском двору ревноснија него ли бечка штампа? Она ће на сваки начин с разлогом веровати, да се за све то не би могла ослободити прекора и наша влада, која би само да хоће, могла наћи начина, да своје листове плучи како ваља писати, а да се у овоме по Српству критичном времену не огреше о слогу Србије и Црне Горе.

Зато ми веома сажаљевамо оне наше листове, који су се пишучи о смрти Милоша Шаулића, огрешили о слогу Србије и Црне Горе. Њима треба да буде преча та слога, него ли љубав према умрлом другу наших и сувахе младих политичара.

На крају напомињемо и то, да такво писање може служити само непријатељима нашим, којима смо и овом приликом баш ми показали, кривцом неких наших занесенака, да је слогу јужних Словена веома тешко, готово немогуће остварити.